STRESZCZENIE

Nadrzędnym celem niniejszej rozprawy było stworzenie polsko-rosyjskiego słownika specjalistycznego z zakresu teatru, opery i muzyki. Jako cel pomocniczy wyznaczono przygotowanie koncepcji metodologicznej takiego autorskiego słownika.

Punktem wyjścia do pracy nad nim było zauważenie luki w dwujęzycznej leksykografii specjalistycznej w tej dziedzinie. Leksyka dotycząca badanych przez nas dziedzin występuje ponadto w różnego rodzaju tekstach kultury, np. w wywiadach, powieściach, biografiach, artykułach, filmach i in. Wiele takich tekstów jest tłumaczonych na inne języki, w tym, naturalnie, na język rosyjski. Potrzeba przekładu rodzi zatem konieczność powstawania rzetelnych opracowań leksykograficznych, które ułatwiłyby ten proces. Postawione cele wymagały wykonania określonych zadań, które zrealizowano w poszczególnych częściach pracy.

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, informacji wprowadzających do słownika, słownika, bibliografii, podsumowania, spisu tabel i ilustracji oraz streszczenia w języku polskim i angielskim.

Wstęp rozpoczynają pytania badawcze, nakreślono w nim także stan badań i uzasadniono podjęcie danego tematu. Zawarto również informacje o wykorzystanych metodach pracy i krótki szkic treści rozdziałów oraz charakteru słownika.

Rozdział I – *Polsko-rosyjska leksykografia ogólna i specjalistyczna – stan badań* został podzielony na cztery podrozdziały. W tej części pracy zaprezentowano najważniejsze pozycje leksykograficzne w danej parze języków, zarówno o znaczeniu historycznym, jak i współczesne. Poświęcono w nim uwagę typologii słowników i przywołano różne kryteria klasyfikacji produktów leksykografii. Omówiono także zagadnienie terminografii, jako narzędzia niezbędnego w tworzeniu słownika specjalistycznego. Rozdział zamykają rozważania na temat rozgraniczenia pojęć *słownik przekładowy* i *dwujęzyczny*, które nierzadko są utożsamiane.

Kolejny rozdział *Nowa leksykografia specjalistyczna – założenia metodologiczne* dzieli się na dwa podrozdziały. W pierwszym z nich, w oparciu o stanowiska wybitnych lingwistów, w tym leksykografów, zaprezentowano sposoby poszukiwań artykułów hasłowych i źródła ich pozyskiwania. Do tych ostatnich zaliczono: dostępne na rynku wydawniczym pozycje leksykograficzne, teksty paralelne, źródła korpusowe, literaturę fachową. Z kolei w drugim podrozdziale przeanalizowano zasady konstruowania artykułów hasłowych, postulowane przez leksykografów. Zakończeniem tej części pracy było wypunktowanie – na podstawie

zaprezentowanych wcześniej informacji teoretycznych – założeń przyjętych na potrzeby stworzonego autorskiego słownika z zakresu teatru, opery i muzyki.

Rozdział III pt. *Charakterystyka jakościowa polskiego korpusu specjalistycznego z zakresu teatru, opery i muzyki* dzieli się na pięć podrozdziałów. W ramach wprowadzenia przywołano w nim definicje teatru, opery i muzyki w języku polskim i rosyjskim. W oparciu o tę bazę przeanalizowano klasyfikacje semantyczne proponowane przez różnych badaczy, by następnie dokonać autorskiej charakterystyki semantycznej leksyki umieszczonej w słowniku. Produktem tej charakterystyki stała się szczegółowa klasyfikacja semantyczna. Kolejnym aspektem badań nad „lewą stroną" (tj. polskojęzyczną) słownika była charakterystyka stylistyczna leksyki. W charakterze haseł słownikowych bowiem wystąpiły zarówno terminy, jak i leksyka żargonowa – o wysokim nacechowaniu stylistycznym. Przeanalizowano to zagadnienie zarówno od strony teoretycznej, jak i praktycznej. Wreszcie dokonano charakterystyki kategorialnej, omawiając wybrane, najbardziej problematyczne kategorie leksyki: feminatywa w sferze teatru i opery oraz nazwy włoskie w muzyce, tym samym prezentując różnorodność leksyki zawartej w słowniku.

Ostatni rozdział nosi tytuł *Opis poszukiwań i zasad doboru odpowiedników rosyjskich do siatki polskich haseł*. Na początku przywołano poglądy badaczy na tematy ekwiwalencji i odpowiedniości leksykalnych. Następnie szczegółowo przeanalizowano źródła przydatne do ustalenia odpowiedników w przygotowywanym słowniku. Na przykładach zaprezentowano użyteczność tekstów paralelnych, istniejących pozycji leksykograficznych, grafiki i innych zasobów internetowych, pośrednictwa języka trzeciego, wykorzystania konkretnych dzieł scenicznych, konsultacji ze specjalistami, danych korpusowych. W kolejnym kroku skorzystano z bazy teoretycznej na temat ekwiwalencji i odpowiedniości, by przedstawić praktyczne zastosowanie tych zagadnień. Podano i omówiono liczne przykłady odpowiedniości leksykalnych, jakie weszły w skład słownika, bazując na klasyfikacji W. Kollera. Odrębny podrozdział stanowią studia przypadków dotyczące nazw głosów śpiewaczych, żargonizmów, feminatywów i włoskich określeń muzycznych, które z uwagi na obszerność tematu, wymagały poświęcenia im oddzielnego miejsca w pracy. Rozdział i zarazem treść zasadniczą pracy zamykają własne propozycje zmian i uzupełnień odpowiedników w istniejących słownikach. W toku analizy okazywało się bowiem, że niektóre funkcjonujące w leksykografii pary wymagają pewnej korekty.

Podsumowanie zawiera krótkie wypunktowanie najważniejszych elementów pracy. Podjęto w nim próbę możliwie najbardziej obiektywnego spojrzenia na dokonane badania.

Szczegółowo omówiono perspektywy dalszych badań, których podstawą i punktem wyjścia może być niniejsza praca.